

UNIwersYTET MEDYCZNY
IM. PIASTÓW ŚLĄSKICH WE WROCLAWIU

Dr hab. n. med. Donata Kurpas, prof. nadzw.
Katedra i Zakład Medycyny Rodzinnej
Wydział Lekarski Kształcenia Podyplomowego
Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu

Wrocław, 12.10.2015r.

Recenzja Rozprawy Doktorskiej

Mgr Anna Ławnik

***Wsparcie społeczne a zachowania agresywne młodzieży ponadgimnazjalnej
z powiatu bialskiego, województwa lubelskiego***

Opieka zdrowotna, modelowana na strukturze biopsychospołecznej, ma sprostać potrzebom pacjentów nie tylko z chorobami przewlekłymi, ale również znajdującym się w grupach wysokiego ryzyka i ich opiekunom (głównie członkom rodzin). W ramach tego modelu udzielający wsparcia społecznego pomagają jednostce w mobilizacji możliwości psychologicznych i wczesnym rozpoznawaniu istniejących trudności emocjonalnych, jak również w odzyskiwaniu stabilności klinicznej i społecznej. Nasilenie wsparcia społecznego w ramach terapii nefarmakologicznej, jako niezależna zmienna objaśniająca, obok zmian masy ciała i poziomu stosowanego wysiłku fizycznego, wpływa na wzrost jakości życia. Co istotne w aspekcie Rozprawy Doktorskiej mgr Anny Ławnik - wsparcie społeczne modulując relacje rodzinne przyczynia się do zwiększenia efektywności opieki nad rodziną pacjenta. Niższy poziom wsparcia społecznego wraz z takimi czynnikami jak samotne wychowywanie dziecka, odczuwanie dysfunkcji rodzinnej i wysoki poziom stresu nasila trudności psychosocjalne. W literaturze istnieją doniesienia wskazujące, że wdrażanie interwencji zwiększających wsparcie społeczne pozwala na ograniczenie zbędnego korzystania z zasobów opieki zdrowotnej. Co więcej brak wsparcia emocjonalnego pozostaje w zależności z niskim poziomem satysfakcji

z usług medycznych. Ocena wsparcia społecznego stanowi więc integralny element modelu biopsychospołecznego, wpływając nie tylko na zdrowie somatyczne i psychiczne pacjentów, ale i funkcjonowanie społeczne.

Zgodnie z powyższym temat Rozprawy Doktorskiej mgr Anny Ławnik jest aktualny i o dużym potencjale wdrożeniowym.

Rozprawa ma układ klasyczny – składa się ze 167 stron, zawiera 37 rycin, 33 tabele, 3 załączniki, 120 pozycji piśmiennictwa, w tym 4 netografie.

Wstęp

Rozdział 1 (Wstęp) otwiera słuszne podkreślenie trudności w jednoznacznym zdefiniowaniu określenia „wsparcie społeczne”, co jest konsekwencją funkcjonowania wielu definicji i niejednoznaczności w ich interpretacji. Wynika to również z faktu, że „wsparcie społeczne” jest pojęciem nowym, od niedawna stosowanym w analizach socjologicznych. Doktorantka we Wstępie przedstawia znane definicje wsparcia społecznego, omawia jego rodzaje oraz zakres kompetencji osób udzielających wsparcia, jak również narzędzia umożliwiającego określenie wsparcia społecznego. W dalszych podrozdziałach Autorka wymienia definicje i rodzaje agresji, zamieszcza przegląd piśmiennictwa na temat zachowań agresywnych młodzieży w Polsce oraz wskazuje metody i techniki badania zachowań agresywnych.

Doktorantka w sposób syntetyczny przedstawiła analizę dostępnego piśmiennictwa, czytelnie omawiając terminologię, metody, techniki i narzędzia badania wsparcia społecznego oraz zachowań agresywnych. Wstęp w pełni uzasadnia wybór tematu, celu oraz metodologii zrealizowanego projektu badawczego.

Cel pracy

W rozdziale 2 przedstawiono Cel pracy (główny oraz sześć szczegółowych). Sformułowany jest on prawidłowo, ma wysokie znaczenie poznawcze i wdrożeniowe.

Materiał i Metoda

Rozdział 3 zawiera omówienie metody i techniki badań oraz ich szczegółowe uzasadnienie. Warto podkreślić tu założoną standaryzację warunków przeprowadzania badań, co zwykle jest trudne do osiągnięcia w zakresie badań ankietowych.

Narzędzia wykorzystane przez Doktorantkę zostały szczegółowo przedstawione wraz z własnościami psychometrycznymi na str. 25-27. Zawarto także charakterystykę terenu badań, organizację i przebieg badań, podano wskaźnik zwrotności oraz zamieszczono opis przeprowadzonych analiz statystycznych. Na realizację projektu naukowego Doktorantka uzyskała zgodę Komisji Bioetycznej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku (Uchwała nr R-I-002/244/2012).

Interesujące wyniki mogłaby przynieść dokładniejsza charakterystyka rodzin respondentów w ramach ankiety autorskiej (w tym wiek rodziców i zwykle trudny do określenia - status ekonomiczny rodziny), jak również większa precyzja w określeniu grupy/organizacji, do której przynależeli badani (pytanie 11 ankiety autorskiej).

Na etapie redagowania wyników niniejszego projektu w formie publikacji - warto rozważyć uzupełnienie opisu metodologii o informację, w jaki sposób Doktorantka osiągnęła opisywaną wcześniej standaryzację warunków przeprowadzania badań. Celowym byłoby także wskazanie, które zmienne nie miały rozkładu normalnego, a w rozdziale zawierającym wyniki umieszczenie w ich przypadku wartości median oraz zakresu: min - max, w miejsce średnich i odchyłeń standardowych.

Wyniki badań

Rozdział 4 otwiera szczegółowa charakterystyka grupy badanej (508 uczniów szkół ponadgimnazjalnych, w tym dwóch liceów i dwóch zasadniczych szkół zawodowych z powiatu bialskiego województwa lubelskiego). Kolejne podrozdziały przedstawiają precyzyjną analizę poziomu agresji w odniesieniu do wsparcia społecznego, uwzględniającą: płeć i wiek badanych, miejsce zamieszkania, rodzaj szkoły, posiadanie rodzeństwa, występowanie nałogów w domu badanych, przynależność do grup/organizacji, poczucie szczęścia badanych, wykształcenie i charakter pracy rodziców.

Doktorantka wykazała, że większą dostępność wsparcia społecznego ogółem postrzegali badani mieszkający w mieście, przynależący do grup/organizacji, a także osoby, które uznały siebie za szczęśliwe. Z kolei wyższy poziom agresji stwierdzono u mężczyzn, osób uczących się w zasadniczej szkole zawodowej, których ojciec nie miał stałego miejsca zatrudnienia. Doktorantka stwierdza, że poczucie dostępności wsparcia społecznego ogółem na poziomie wysokim pozostawało w zależności istotnej statystycznie z niższym poziomem agresji u mężczyzn, badanych mieszkającej na wsi, w domu jednorodzinnym, uczących się w zasadniczej szkole zawodowej, należących do grup/organizacji, mających 18 lat, u ankietowanych,

których ojciec posiadał wykształcenie zawodowe, matka natomiast nie miała stałego miejsca zatrudnienia. Doktorantka wykazała również, że wsparcie społeczne ogółem pozostawało w zależności z mniejszym poziomem gniewu wśród ankietowanych mężczyzn postrzegających dostępność tego wsparcia jako wysoką. Nie stwierdziła natomiast, aby poczucie dostępności wsparcia społecznego ogółem pozostawało w zależności istotnej statystycznie z poziomem agresji fizycznej wśród badanych. Poczucie dostępności wsparcia społecznego ogółem na poziomie niskim wiązało się z kolei z nasiloną agresją słowną wśród ankietowanych uważających siebie za osoby zdecydowanie szczęśliwe. Natomiast poczucie dostępności wsparcia społecznego ogółem na poziomie niskim pozostawało w zależności istotnej statystycznie z wyższym poziomem wrogości niezależnie od płci badanych, posiadania rodzeństwa, występowania nałogów w domu, przynależności do grup/organizacji, częściej u mieszkających na wsi, w domu jednorodzinnym, z obojgiem rodziców, uczących się w liceum lub zasadniczej szkole zawodowej, będących najmłodszymi lub najstarszymi z rodzeństwa, których rodzice posiadali wykształcenie średnie lub zawodowe, pracowali umysłowo, fizycznie, dorywczo lub nie pracowali w ogóle, niemających poczucia szczęścia.

Powyższe wyniki są nielicznymi spośród przedstawionych przez Doktorantkę podczas szczegółowego omawiania zmiennych określających wsparcie społeczne ogółem oraz w podskalach: materialnej, przynależności, oceny i poczucia wartości, w odniesieniu do poziomów agresji fizycznej, słownej, gniewu i wrogości.

Na etapie przygotowywania powyższej analizy do druku warto m.in. przeprowadzić hierarchiczną analizę skupień, aby dookreślić siłę wzajemnych zależności między zmiennymi określającymi (w tym poziomem wsparcia ogólnego i w ramach subskal) poziom agresji fizycznej, słownej, gniewu i wrogości. Umożliwiłoby to przedstawienie charakterystyki modelu opieki nad badaną grupą i wykluczenie zmiennych o najmniejszym znaczeniu. Uzyskane wyniki nabrałyby tym samym czytelności, a wysunięte wnioski - rzetelności. Przekracza to jednak analizy wymagane w zakresie rozpraw doktorskich.

Dyskusja

Rozdział 5 Doktorantka rozpoczyna od potwierdzenie unikalności przedstawionych wyników, przedstawia także w sposób dojrzały porównanie wyników własnych z uzyskanymi przez innych badaczy, w tym w ośrodkach zagranicznych.

Pani mgr Anna Ławnik słusznie podkreśla w tym rozdziale znaczenie wieloaspektowej opieki zespołu składającego się nie tylko z rodziców i nauczycieli, ale także pielęgniarek środowiska nauczania i wychowania. Prezentuje także niepokojące wyniki innych badaczy wskazujące, że blisko jeden na pięciu uczniów jest ofiarą zachowań agresywnych i nikogo o tym nie informuje, a blisko jeden na czterech jest świadkiem agresji. Doktorantka w sposób logiczny nawiązuje także w niniejszym rozdziale do Narodowego Programu Zdrowia, projektów Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz zakresu kompetencji pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej.

Warto podkreślić znaczący obiektywizm Autorki podczas przedstawiania uzyskanych danych na tle wyników innych autorów.

Wnioski

Konkluzje z badań własnych przedstawiono w ramach rozdziału 6. Odpowiadają one założonym celom, są jednak powtórzeniem wyników zamieszczonych w rozdziale 4. Warto tu podkreślić, że Doktorantka podjęła się bardzo złożonej analizy, a liczba przedstawionych wyników na stronach 29-125 jest imponująca. Nie zmienia to jednak faktu, że wnioski powinny zawierać wyniki wcześniejsze dyskusji i wskazać jakie znaczenie dla teorii i praktyki mają uzyskane dane, w tym dookreślić proponowane zalecenia i perspektywę dalszych badań.

Rozprawę Doktorską uzupełnia Streszczenie w j. polskim i angielskim oraz spis piśmiennictwa, w którym 37% pozycji opublikowano w ciągu ostatnich 5 lat, a blisko 16% to publikacje anglojęzyczne. Korekty wymagają opisy bibliograficzne netografii.

Pracę zamykają spisy licznych rycin oraz tabel, a także załączniki zawierające Kwestionariusz Agresji A. Bussa i M. Perry'ego (Wersji Amity), Skale ISEL College - v. 48 oraz kwestionariusz autorski.

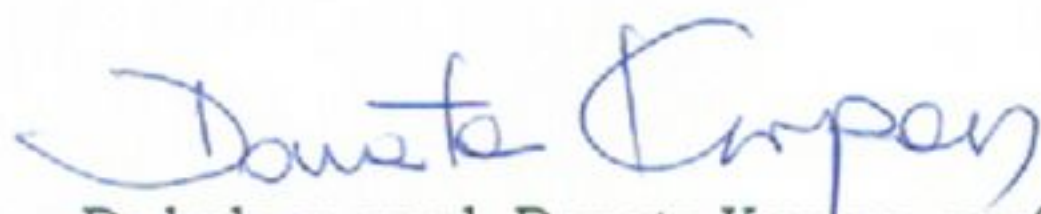
Rozprawa Doktorska zawiera nieliczne błędy stylistyczne w opisach wyników analiz statystycznych, z pewnością zostaną one jednak skorygowane przez Autorkę podczas redagowania manuskryptu publikacji, do czego zachęcam.

W podsumowaniu recenzji chciałabym podkreślić dojrzałą metodologię, drobiazgowość przedstawionych wyników oraz bogatą dyskusję przedstawioną do oceny Rozprawy Doktorskiej. Nieliczne uwagi krytyczne nie zmniejszają wartości

poznawczej i wdrożeniowej uzyskanego materiału, a uprzedzają jedynie ewentualne uwagi recenzentów pracy zgłoszonej do druku.

Opracowanie Pani mgr Anny Ławnik spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim, w tym stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Autorki w dziedzinie nauk o zdrowiu - mam więc zaszczyt przedstawić Wysokiej Radzie Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku wniosek o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Wnioskuje także o wyróżnienie Rozprawy Doktorskiej Pani mgr Anny Ławnik ze względu na wysoką wartość poznawczą (społeczną) i wdrożeniową uzyskanych wyników. Rozprawa Doktorska Pani mgr Anny Ławnik stanowi cenne źródło informacji nie tylko dla rodziców i nauczycieli, ale także pielęgniarek środowiska nauczania i wychowania.

Dr hab. n. med. Donata Kurpas, prof. nadzw.